

เอกสารประกอบการสอนวิชา ละครเพลง

อ้างอิงจาก ภิรัชญา วีระสุโข

"วาทกรรม" คำนิยามร่วมสมัยของ Foucault

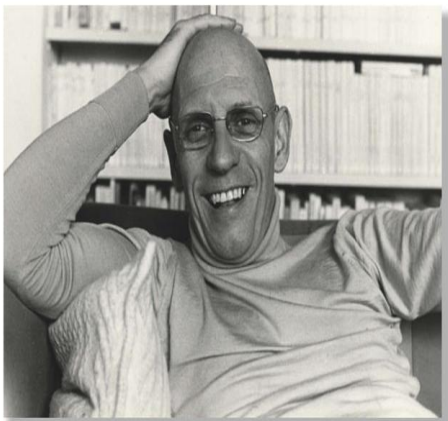
Sila Phu-Chaya

ภิรัชญา วีระสุโข

10585

การศึกษาประวัติศาสตร์แนววงสาววิทยา (genealogy) ของฟูโกต์ ทำให้สามารถศึกษาปัญหาเรื่องอำนาจ ความสัมพันธ์ความรู้กับอำนาจได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ซึ่งเกิดจากการที่ฟูโกต์ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของนิทเชต์ที่มองความรู้อย่างไม่สัมพันธ์กับความจริงของโลกภายนอก หากแต่เกิดจากการประดิษฐ์สร้างของมนุษย์ นอกจากนี้ ประวัติศาสตร์มนุษย์เป็นเรื่องของการละเล่น เป็นเวทีแห่งการต่อสู้ของพลังอำนาจต่าง ๆ เพื่อการครอบงำทุกยุคทุกสมัยของเรา ซึ่งก็คือช่วงผ่านจากการครอบงำหนึ่งไปสู่อีกการครอบงำหนึ่ง

วาทกรรม (Discourse) ของฟูโกต์ : จาก “ปฏิบัติการวาทกรรม” สู่ “วาทกรรมอำนาจ/ความรู้”

ที่มาของภาพ

<http://luisroca13.blogspot.com/2011/01/pierre-hadot-y-michel-foucault-dos.html>

นักวิชาการหลายคนพยายามทำความเข้าใจผลงานของมิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) เพื่อศึกษาพัฒนาการทางความคิดของเขา โดยนำเสนอการแบ่งผลงานออกเป็นช่วงต่างๆ และในแต่ละช่วงอาจมีรายละเอียดผลงานแตกต่างกัน ซึ่งไม่ใช่สาระสำคัญ ในที่นี้ ผู้เขียนขอมุ่งเน้นเฉพาะการศึกษา แนวคิดวาทกรรมของฟูโกต์ที่ปรากฏออกมา โดยขอยกตัวอย่างการแบ่งช่วงผลงานของฟูโกต์โดย Schrift, Alan D. มาเป็นกรอบการนำเสนอให้เห็นพัฒนาการของวาทกรรมจาก “ปฏิบัติการวาทกรรม” ผู้ “วาทกรรม อำนาจ/ความรู้” ของฟูโกต์ว่าอยู่ในช่วงใด

ผลงานของฟูโกต์สามารถแบ่งได้เป็น 3 ช่วง ดังนี้^[1]

ช่วงที่ 1 ช่วงศึกษาแนวโบราณคดี (archaeological period) ได้แก่ เรื่อง *Madness and Civilization, The Birth of the Clinic, The Order of Things, The Archaeology of Knowledge* ที่มุ่งเน้นการศึกษาความสัมพันธ์ของความรู้ ภาษา ความจริง และการก่อรูปของวาทกรรมที่ทำให้ ความสัมพันธ์ของความรู้ ภาษา ความจริงเกิดขึ้นได้

ช่วงที่ 2 ช่วงศึกษาแนววงศาวិทยา (genealogical period) ได้แก่ เรื่อง *Discipline and Punish, The History of Sexuality, Volume One* ที่มุ่งเน้นการตั้งคำถามเกี่ยวกับอำนาจ

ที่ช่วงที่ 3 ช่วงศึกษาด้านจริยศาสตร์ (ethical period) ได้แก่ *The History of Sexuality, Volumes Two and Three* ที่มุ่งเน้นการประกอบสร้างเกี่ยวกับจริยศาสตร์/ตัวกระทำทางเพศหรือตัวตนทางเพศ (ethical/sexual subject or self)

วาทกรรมช่วงแรกของฟูโกต์เป็นวาทกรรมในรูปแบบของปฏิบัติการวาทกรรม (discursive practice) ได้แก่ *Madness and Civilization* ซึ่งมุ่งเน้นการวิเคราะห์เกี่ยวกับระบบของสถาบันทางประวัติศาสตร์และการปฏิบัติการทางวาทกรรม โดยใช้ให้เห็นถึงประเด็นที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของการมีเหตุผลกับการไม่มีเหตุผล แนวคิดเรื่องความบ้าที่เกิดขึ้นแต่ละช่วงเวลาเผยให้เห็นว่าวาทกรรมแต่ละชุดไม่ได้อยู่ในรูปของการศึกษาในลักษณะร่วมเวลา (synchronic) แต่เป็นการศึกษาแบบข้ามเวลา (diachronic) แยกเป็นยุคสมัย ซึ่งทำให้เห็นร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่เน้นความบ้ามีความหมายไม่เหมือนกัน ทำให้แนวคิดเรื่องโครงสร้างไม่ได้เป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์ร่วมเวลาเพียงอย่างเดียว ส่วนใน *The Archaeology of Knowledge* ฟูโกต์พยายามแสดงให้เห็นว่าศาสตร์แห่งมนุษย์สามารถถูกวิเคราะห์ได้ว่ามีความเป็นอิสระและมีกฎเกณฑ์ภายในของตนเอง ผลงานชิ้นนี้เขาได้ศึกษาปฏิบัติการวาทกรรมโดยใช้วิธีวิทยาแบบโบราณคดี (archaeology) นั่นคือการหลีกเลี่ยงที่จะเกี่ยวข้องกับข้อถกเถียงในสิ่งที่พูดว่าจริงหรือไม่ หรือแม้กระทั่งข้อความที่พูดกันว่าสมเหตุสมผลหรือไม่ และแสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดของขอบเขตของความรู้โดยการแสดงให้เห็นปรากฏว่าระบบทั้งหมดของความรู้ในความเป็นจริงคือถ้อยแถลงหรือเหตุการณ์ทางวาทกรรม

สำหรับ *The Order of Things* (1970) ได้รับอิทธิพลจากการครอบงำทางความคิดของอัตถิภาวะนิยม (Existentialism) หรือแนวคิดเกี่ยวกับการดำรงอยู่ของมนุษย์ ปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology) และมาร์กซิสม์ (Marxism) โดยฟูโกต์เริ่มต้นบทนำ (Preface) ด้วยการยกข้อความจากสารานุกรมภาษาจีนเล่มหนึ่ง ซึ่งแบ่งสัตว์เป็นประเภทต่างๆ โดยการรวบรวมสัตว์เหล่านี้ ฟูโกต์มองว่าเป็นเรื่องน่าขัน เขาตั้งคำถามว่าจะไรคือเหตุผลที่เราจะสามารถสร้าง

ความเที่ยงตรงของการจัดประเภทเช่นนี้ด้วยความแน่นอนสมบูรณ์ได้[2] อะไรคือความเกี่ยวเนื่อง ซึ่งปรากฏให้เห็นทันที ไม่ได้ถูกตัดสินจากความรู้ที่มีมาก่อนประสบการณ์และการนำมาเชื่อมโยงเข้าหากัน จากผลงานชิ้นนี้ เขาได้ใช้วิธีการศึกษาแบบบุคคลผู้ชั้นทางประวัติศาสตร์ของระบบวัฒนธรรมที่แวดล้อมเขาอยู่ในขณะนั้น ดังคำกล่าวของเขาที่ว่า “เพราะไม่ใช่คำถามเกี่ยวกับผลที่เชื่อมโยงกัน แต่เกี่ยวกับการจัดกลุ่ม และการแยกเป็นอิสระกัน เกี่ยวกับการวิเคราะห์การจับคู่และเนื้อหาเป็นรูปธรรมที่จัดเข้าช่องเก็บ ไม่มีอะไรที่จะมีแนวโน้ม ไม่มีอะไรเชิงประจักษ์ (อย่างน้อยก็ผิวเผิน) มากไปกว่ากระบวนการสร้างระเบียบท่ามกลางสิ่งเหล่านี้”[3] โดยวิธีวิทยาแบบโบราณคดีของเขานี้เองจะทำให้เผยตัวถึงความไม่ต่อเนื่อง (discontinuities) ในกรอบความรู้ (episteme) ของวัฒนธรรมตะวันตก และการเริ่มต้น (beginning) ของศตวรรษที่ 19 ซึ่งเขากล่าวว่าระเบียบบนหลักพื้นฐานของสิ่งที่เราคิดในวันนี้ไม่ใช่แบบแผนวิธีความเป็นอยู่ตามแบบของนักคิดสมัยโบราณอีกต่อไป

[4]

ผลงานช่วงต้นของฟูโกต์เป็นเรื่องเกี่ยวกับองค์ประธาน (subject) ถูกประกอบสร้างเป็นวัตถุแห่งความรู้ได้อย่างไร ซึ่งจะต้องทำให้สมบูรณ์ขึ้นด้วยการวิเคราะห์ว่าปัจเจกบุคคลเข้าใจว่าตัวเองหรือตัวเธอเองเป็นองค์ประธานอย่างไร วิธีการนี้คือสิ่งที่ฟูโกต์เรียกว่ากระบวนการที่ปัจเจกบุคคลบรรลุถึงความเข้าใจดังกล่าว มีนักวิชาการหลายคนที่พยายามศึกษาค้นคว้าหาร่องรอยจุดเปลี่ยนในผลงานของฟูโกต์ จากภาษาวาทกรรมและความรู้ ความสัมพันธ์ของวาทกรรม และความรู้กับการตั้งคำถามเกี่ยวกับอำนาจ จึงนำไปสู่การตั้งคำถามที่ว่า “องค์ประธาน (subject) อยู่ที่ไหน” โดยสำหรับ ฟูโกต์แล้วมองว่าไม่มีองค์ประธานที่ผลิตความรู้แต่เป็นวาทกรรมซึ่งมีความเกี่ยวพันกับอำนาจ จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องค้นหาองค์ประธาน เนื่องจากอำนาจ/ความรู้เป็นปฏิบัติการของวาทกรรม องค์ประธานอาจจะผลิตพบได้ขึ้นเป็นการเฉพาะ แต่อย่างไรก็ตาม ก็เป็นการปฏิบัติการภายในข้อจำกัดของกรอบความรู้ (episteme) การก่อรูปทางวาทกรรม ระเบียบความจริงของวัฒนธรรมและอยู่ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งโดยเฉพาะ องค์ประธานจึงถูกผลิตภายในวาทกรรม โดยจะต้องอยู่ภายใต้วาทกรรมและจะต้องยอมรับต่อกฎและธรรมเนียมปฏิบัติ รวมถึงลักษณะความโน้มเอียงของอำนาจ/ความรู้ด้วย[5] “episteme” ของฟูโกต์คือกระบวนการในการสร้างผลิต (constitute) เอกลักษณ์ (identity) และความหมาย (significance) ให้กับสรรพสิ่งต่างๆ ในสังคมที่ห่อหุ้มเราอยู่ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความจริง อำนาจ หรือตัวตนของเราเอง นอกจากนี้ยังเป็นสิ่งที่ตรึงสิ่งที่สร้างขึ้นให้ดำรงอยู่และเป็นที่ยอมรับในสังคมวงกว้าง (valorize) กระทั่งกลายเป็นสภาพที่เรียกว่า “วาทกรรมหลัก” นั่นเองดังนั้นจะสังเกตได้ว่าวิวัฒนาการความรู้ของมนุษย์อาศัยกรอบความคิดที่อิงอยู่กับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งฟูโกต์พยายามแสดงให้เห็นว่ามนุษย์ถูกกระทำเป็นเพียงวัตถุแห่งการศึกษา (object of knowledge) ประเภทหนึ่ง ที่มีปฏิสัมพันธ์กับสรรพสิ่งเท่านั้น มนุษย์ไม่ได้เป็นเหตุแห่งการเกิดความรู้บนโลก แต่มนุษย์เป็นเพียงประติมากรรมของภาษาและสังคมเช่นเดียวกับสรรพสิ่งอื่นๆ และมนุษย์ก็ทำหน้าที่เพียงคอยสอดส่องการสร้างความรู้ให้เกิดสิ่งๆ ที่เรียกว่าความรู้ต่างหาก ฟูโกต์แสดงให้เห็นว่าแท้จริงแล้วการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมต่างหากที่มีผลต่อความรู้และระบบระเบียบของสรรพสิ่ง ดังนั้นมนุษย์เป็นเพียงผู้ถูกกระทำ เป็นสิ่งมีชีวิตที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นมาไม่นาน และเมื่อใดที่มนุษย์ไม่อยู่ในฐานะวัตถุทางการศึกษา เนื่องจากกรอบความเข้าใจโลกในการได้มาซึ่งความรู้เปลี่ยนแปลงไป มนุษย์ก็อาจจะจบสิ้นลงในไม่ช้าเช่นกัน

จึงกล่าวได้ว่าสิ่งที่ฟูโกต์สนใจศึกษาไม่ใช่ภาษา แต่เป็นวาทกรรมอันเป็นเสมือนระบบการเป็นตัวแทน (discourse as a system of representation) โดยปกติ นิยามคำว่า “วาทกรรม” ถูกใช้เป็นแนวคิดระบบภาษาศาสตร์ แต่ฟูโกต์ให้ความหมายที่แตกต่างออกไป สิ่งที่ทำให้เขาสนใจคือกฎเกณฑ์และปฏิบัติการที่สร้างถ้อยแถลงที่มีความหมายและกำหนดให้เป็นวาทกรรมตามช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกันไป ฟูโกต์กล่าวว่าวาทกรรมประกอบสร้างประเด็น (topic) รวมทั้งกำหนด

และก่อให้เกิดวัตถุแห่งความรู้ของเรา ตามนัยนี้ วาทกรรมของฟูโกต์ จึงหมายถึง “กลุ่มของถ้อยแถลงชุดหนึ่งที่ทำให้มีภาษาสำหรับการกล่าวถึง—วิธีในการแสดงแทนความรู้เกี่ยวกับ - ประเด็นใดประเด็นหนึ่งโดยเฉพาะ ณ ช่วงเวลาเฉพาะเจาะจงทางประวัติศาสตร์ ... วาทกรรมจึงเกี่ยวกับผลผลิตของความรู้ผ่านภาษา แต่เนื่องจากปฏิบัติการทั้งหมดทางสังคมรวมถึงความหมาย และความหมายก็สร้างรูปแบบและมีอิทธิพลต่อสิ่งที่เราทำ—พฤติกรรมของเรา- ปฏิบัติการทั้งหมดมีลักษณะทางวาทกรรม” มันจึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะสังเกตว่าแนวคิดเกี่ยวกับวาทกรรมในวิธีวิทยานี้ไม่ใช่แนวคิดทางระบบภาษาศาสตร์ที่บริสุทธิ์ แต่เกี่ยวกับภาษาและการปฏิบัติ

[6]

มีข้อสังเกตว่าความหมายและปฏิบัติการที่เต็มไปด้วยความหมายถูกประกอบสร้างภายในวาทกรรม เช่นเดียวกับนักสัญวิทยาแต่ฟูโกต์ เป็นนักประกอบสร้างนิยม (constructionist) ซึ่งไม่เหมือนกับนักสัญวิทยา กล่าวคือเขาให้ความสำคัญกับการผลิตความรู้และความหมาย ไม่ได้ผ่านภาษาแต่ผ่านวาทกรรม ความคิดที่ว่าวาทกรรมผลิตวัตถุแห่งความรู้หรือคือสิ่งที่กำหนดให้สรรพสิ่งมีความหมาย และไม่มีอะไรที่มีความหมายที่คงอยู่นอกวาทกรรมนั้น โดยนัยนี้ ฟูโกต์ไม่ได้ปฏิเสธสิ่งที่ดำรงอยู่จริงภายนอกในโลก แนวคิดวาทกรรมในที่นี้จึงไม่ใช่เรื่องเกี่ยวกับสิ่งนั้นดำรงอยู่หรือไม่ แต่เกี่ยวกับว่าความหมายนั้น ๆ มีที่มาจากไหน [7]

ในการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับความบ้า การลงโทษ และเพศวิถี สามารถสรุปสาระสำคัญขององค์ประกอบปฏิบัติการวาทกรรมได้ดังนี้[8]

1. ถ้อยแถลงเกี่ยวกับความบ้า การลงโทษ และเพศวิถีที่ให้ความรู้เฉพาะเกี่ยวกับเรื่องนี้แก่เรา
2. กฎเกณฑ์ที่กำหนดวิธีเฉพาะในการพูดเกี่ยวกับประเด็นเหล่านี้และไม่รวมวิธีอื่น—ซึ่งควบคุมอะไรที่ “สามารถพูดได้” หรือ “สามารถคิดได้” เกี่ยวกับความวิกลจริต การลงโทษ หรือเพศวิถี ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งโดยเฉพาะทางประวัติศาสตร์
3. “องค์ประธาน” ในบางกรณีให้ลักษณะบุคลิกภาพของวาทกรรม คนบ้า หญิงที่มีอารมณ์รุนแรงผิดปกติ อาชญากร คนเบี่ยงเบนทางเพศ คนวิปริตทางเพศ ที่มีลักษณะที่มาที่เราคาดหวังว่าองค์ประธานจะมีวิธีที่ให้ความรู้เกี่ยวกับประเด็นที่ถูกประกอบสร้าง ณ เวลานั้น
4. ความรู้เกี่ยวกับประเด็นนี้ได้มาซึ่งอำนาจได้อย่างไร ความหมายในการทำให้ “ความจริง” เป็นรูปธรรม ประกอบสร้าง “ความจริงเกี่ยวกับเรื่องราวนั้น ๆ” ณ ช่วงเวลาหนึ่งทางประวัติศาสตร์
5. ปฏิบัติการภายในสถาบันที่จะจัดการกับองค์ประธาน ได้แก่ การดูแลรักษาทางการแพทย์สำหรับคนเสียสติ ระบบการลงโทษสำหรับผู้กระทำผิด ระเบียบวินัยทางศีลธรรมสำหรับผู้เบี่ยงเบนทางเพศ ซึ่งพฤติกรรมของพวกเขาถูกวางกฎเกณฑ์และจัดระเบียบตามความคิดเหล่านี้
6. การรับรู้วาทกรรมที่แตกต่าง หรือครอบความรู้(episteme) จะเกิดขึ้นในช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ภายหลังเข้ามาแทนที่สิ่งที่มีอยู่เดิม เปิดทางให้การก่อตัววาทกรรมใหม่ ๆ และกำลังผลิตการสร้างมโนทัศน์เกี่ยวกับความบ้า การลงโทษ และเพศวิถี วาทกรรมใหม่ที่มีอำนาจและผู้มีอำนาจ เพื่อกำหนดปฏิบัติการทางสังคมในวิธีใหม่

หลังจากผลงานช่วงแรกของเขาที่แสดงให้เห็นถึงปฏิบัติการวาทกรรม เมื่อเข้าสู่ผลงานช่วงที่สอง เขาก็ได้เปลี่ยนวิธีการศึกษาโดยนำวิธีวงศาวทยาในความหมายของนิทเช่ (Nietzsche) เพื่ออธิบายวิธีการเขียนประวัติศาสตร์ของปัจจุบัน (history of the present) ซึ่งเป็นการสร้างกระบวนการที่จะทำให้เกิดแก่นร่วมกันระหว่างความจริง ทฤษฎี คุณค่าและสถาบันทางสังคมและแนวปฏิบัติในวิธีที่สิ่งเหล่านี้ปรากฏตัวออกมา นำเขาไปสู่การให้ความสนใจมากขึ้นต่ออำนาจและร่างกายในความสัมพันธ์กับศาสตร์แห่งมนุษย์ อย่างไรก็ตาม เขาก็ไม่ได้ปฏิเสธวิธีวงศาวทยาทางโบราณคดี ฟุโกต์เพียงแต่ละทิ้งความพยายามที่จะใช้ทฤษฎีเกี่ยวกับระบบที่ใช้กฎควบคุมของการปฏิบัติการทางวาทกรรม กล่าวคือ ในทางเทคนิค วิธีวงศาวทยาแบบ โบราณคดีก็ช่วยสนับสนุนวิธีวงศาวทยาแบบวงศาวทยาวิธีกรนี้ทำให้ ฟุโกต์ตั้งคำถามวงศาวทยาว่า “วาทกรรมเหล่านี้ถูกใช้อย่างไร” “วาทกรรมเล่นบทบาทอะไรในสังคม” [1] วิธีการศึกษาประวัติศาสตร์ตามแนววงศาวทยา วัตถุประสงคไม่ใช่ว่าการค้นพบปรากฏของอัตลักษณ์เราแต่มุ่งไปที่ความกระจัดกระจาย [2] วงศาวทยาคือความคลุมเครือ มีความจุกจิกจู้จี้ในรายละเอียดและความมอดทนต่อการทำงานเอกสาร โดยเป็นการปฏิบัติการบนสนามของตัวหนังสือที่มีความเกี่ยวพันและยุ่งเหยิงทางเอกสารที่จะต้องถูกแก้ไขและคัดลอกซ้ำหลายครั้ง และวงศาวทยายังเป็นการบันทึกความเป็นเอกเทศของเหตุการณ์ต่างๆ ที่อยู่นอกเหนือบทสรุปที่ซ้ำซากจำเจ [3] นอกจากนี้ยังต้องการความอดทนและรายละเอียดความรู้ รวมถึงขึ้นอยู่กับการสะสมจำนวนแหล่งข้อมูลมหาศาล [4] โดยฟุโกต์มีความเห็นว่าความรู้ไม่ได้ถูกสร้างขึ้นเพื่อความเข้าใจ แต่ถูกสร้างเพื่อการตัดแบ่ง [5] ตามข้อความนี้ มีนัยยะว่าความรู้ปิดบังความเข้าใจเรา โดยในการศึกษาประวัติศาสตร์มีเหตุการณ์เกิดขึ้นมากมาย แต่ทำไมเหตุการณ์นี้จึงถูกหยิบ/เลือกขึ้นมาสถาปนาเป็นประวัติศาสตร์ ทั้งที่ความเป็นจริงมีเรื่องอื่นอีกมากมาย มีความไม่ต่อเนื่องและการกระจัดกระจายของเหตุการณ์ต่างๆ ดังนั้น การตัดแบ่งหรือหันความรู้ออกมาเป็นชิ้น ๆ จะทำให้มองเห็นความหมายใหม่ของสรรพสิ่ง

เมื่อพูดถึง “เหตุการณ์” (events) ฟุโกต์ได้กล่าวถึงคำสำคัญคือ “Effective” history ซึ่งเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่างๆ ในนิยามของลักษณะเฉพาะที่เป็นเอกลักษณ์มากที่สุด [6] ฟุโกต์อธิบาย “Effective” history ว่าคือเหตุการณ์ ไม่ใช่ตัวบุคคล ไม่ใช่การกระทำอันเดียวที่เกิดขึ้น แต่มีหลายการกระทำนอกจากนี้ “Effective” history ยังเป็นเรื่องใกล้ตัวเรามากที่สุด เช่น ร่างกายเรา ระบบประสาท โภชนาการ การย่อยอาหาร และพลังงาน และสุดท้ายเหตุการณ์ประวัติศาสตร์เป็นเพียงทรศนะ ๆ หนึ่ง [7] จึงไม่ใช่ความจริงสูงสุด เพราะฉะนั้นเราจึงตั้งคำถามได้

วงศาวทยาให้ความสำคัญกับรายละเอียดปลีกย่อยซึ่งถูกมองข้าม เพราะนำไปสู่การเห็นร่องรอยการเปลี่ยนผ่าน และเป็นการศึกษาแบบมองหาคำเริ่มต้น (beginning) ไม่ใช่จุดกำเนิด (origins) โดยสนใจการเผยตัว พลังปัจจัยที่ทำให้สรรพสิ่งปรากฏตัวขึ้นในสังคม ซึ่งเน้นการแตกหักกับสิ่งที่ดำรงอยู่ กลายเป็นวาทกรรมชุดใหม่ปรากฏตัวขึ้นมา

ตัวอย่างผลงานของฟุโกต์ที่นำวิธีวงศาวทยามาใช้ได้แก่ “What is an author?” ซึ่งพูดถึงหน้าที่ของผู้แต่ง โดยมีการอ้างถึงคำพูดของ Beckett ในงานเขียนดังกล่าวว่า “what does it matter who is speaking?” (สำคัญด้วยหรือว่าใครกำลังพูด) “What is an author?” กล่าวถึงหน้าที่ของผู้แต่ง โดยผู้แต่งทำหน้าที่เฉพาะในตัวเอง ได้แก่ หน้าที่คัดกรองจัดสรรว่าอะไรควรอยู่หรือไม่ควรอยู่ในตัวเอง กล่าวคือหนังสือเล่มหนึ่งมีหลายบท แต่ละบทก็จะทำหน้าที่ต่างกัน ผู้แต่งจึงเหมือนไม่ใช่คนเดียวกัน นอกจากนี้สาระสำคัญของ “What is an author?” คือการทำหน้าที่ตัดข้ามวาทกรรม (transdiscursive) ของผู้แต่ง ซึ่งเป็นการจุดประกายหรือริเริ่มให้เกิดวาทกรรมใหม่ๆ รวมถึงกระตุ้นและเปิดประเด็นให้มีข้อ

โต้แย้งขยายผลต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด ตัวอย่างผู้แต่งที่เป็น **founder of discursivity** (ผู้ก่อตั้งครีเอทีฟวาทกรรม)

ได้แก่ มาร์กซ์ (Marx) และฟรอยด์ (Freud) ตามแนวคิดของฟูโกต์ การให้ความสำคัญกับหน้าที่ของผู้แต่งมากกว่าตัวผู้แต่ง ในฐานะองค์ประธาน เป็นการคิดแบบไม่มีศูนย์กลาง ดังนั้น เมื่อสังคม วัฒนธรรมเปลี่ยนไป หน้าที่ก็เปลี่ยนตามไปด้วย

สาระสำคัญของการศึกษาด้วยวิธีวงศาวทยาของฟูโกต์คือการนำมาใช้ตรวจสอบลักษณะความสัมพันธ์เชิงอำนาจสมัยใหม่ที่ปรากฏตามความเป็นจริงจากคำถามที่ว่าอำนาจถูกใช้อย่างไร และประเด็นที่เกี่ยวข้องของความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจกับความรู้

[8] สำหรับฟูโกต์แล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และอำนาจมีความใกล้ชิดกัน โดยเขาใช้คำว่า “อำนาจ/ความรู้”

(power/knowledge) เพื่อเน้นย้ำถึงความสัมพันธ์ระหว่างกัน การที่ฟูโกต์ใช้ “/” power/knowledge ทำให้เราเข้าใจว่าสองอย่างนี้ทำงานร่วมกันราวกับเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่ในความจริงมันเริ่มต้นที่อำนาจซึ่งกำหนดความรู้ ในพื้นที่วาทกรรมที่อำนาจบอกว่าเรารู้อะไร แต่ไม่ได้ให้หยุดยั้งแค่นั้นเมื่อเรารู้อะไร ความรู้จะทำให้เห็นปฏิบัติการของอำนาจหรือขยายพื้นที่วาทกรรม กล่าวอีกนัยหนึ่งอำนาจผลิตความรู้ส่วนความรู้ก็ทำให้เห็นปฏิบัติการของอำนาจหรือขยายพื้นที่วาทกรรมนั่นเอง ในความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจกับความรู้ พบว่า “ไม่มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจโดยปราศจากการประกอบสร้างของสนามแห่งความรู้ที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกัน และกัน ในขณะที่เดียวกัน ก็ไม่มีความรู้ใดที่ไม่ได้ตั้งนิยามและประกอบสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจ”

[9] ซึ่งผลงานชิ้นสำคัญที่สะท้อนแนวคิด “วาทกรรมอำนาจ/ความรู้” คือ *Discipline and Punish* โดยไม่ได้มุ่งเน้นว่าองค์ประธาน (subject) ถูกประกอบสร้างอย่างไร แต่มุ่งเน้นความสัมพันธ์อำนาจ/ความรู้ ซึ่งทำให้การประกอบสร้างเกิดขึ้นมาได้

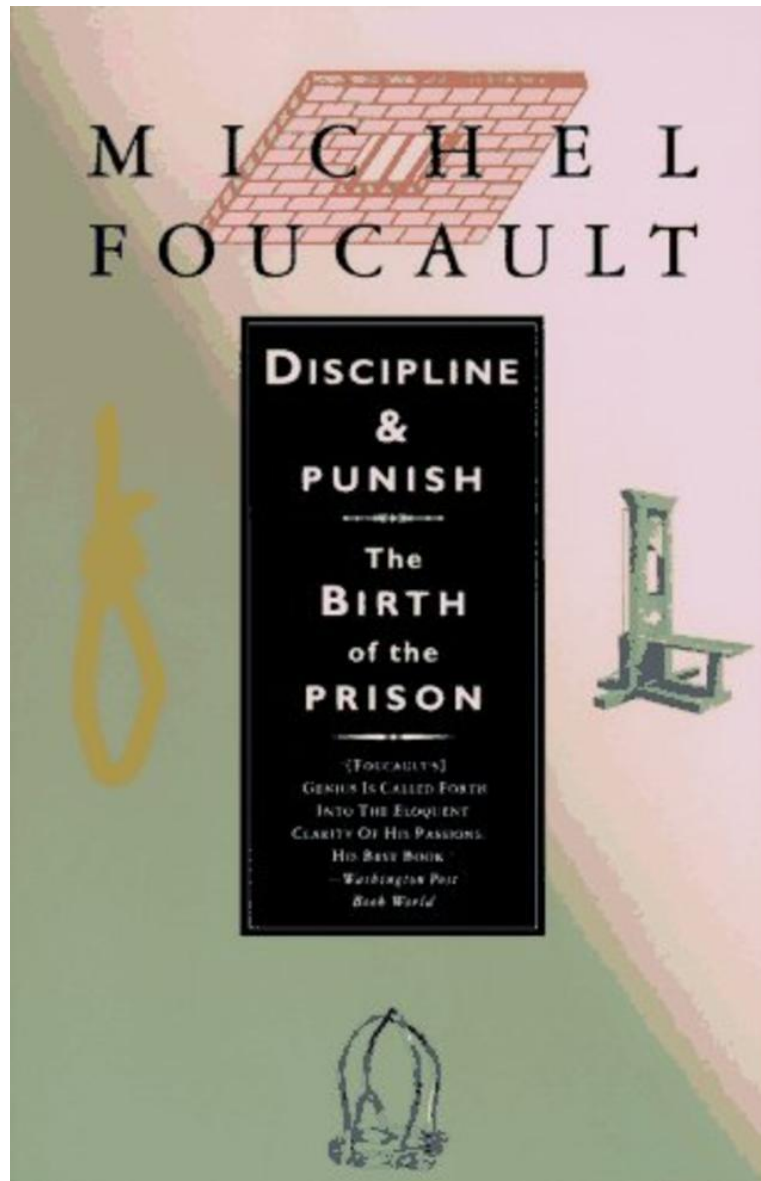
ผลงานชิ้นนี้ แสดงให้เห็นถึงกรอบความคิดเกี่ยวกับร่างกายเป็นส่วนประกอบในการปฏิบัติการของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ดำรงอยู่ในสถานที่ที่มีความโดดเด่น การวิเคราะห์วงศาวทยาเปิดเผยถึงร่างกายเป็นวัตถุแห่งความรู้และเป็นเป้าหมายสำหรับการใช้อำนาจ[10] เขาใช้วิธีวงศาวทยาเกี่ยวกับ บังเจกบุคคลสมัยใหม่ในฐานะที่เป็นเรือนร่างได้บงการและไร้เสียงโดยแสดงให้เห็นถึงการมีปฏิริยาซึ่งกันและกันของเทคโนโลยีทางวินัยและสังคมศาสตร์เชิงปทัสฐาน (normative social science) นอกจากนี้ เขายังได้เสนอให้เห็นว่าการลงโทษและคุกมีฐานะทางสังคมที่ซับซ้อน โดยไม่เพียงแต่เป็นชุดกลไกการกดขี่เท่านั้น ดังนั้น สิ่งที่ศึกษาไม่ใช่เป็นเพียงแค่คุกแต่คือเทคโนโลยีทางวินัย วินัยจึงเป็นแก่นเดียว (single theme) ในการศึกษาครั้งนี้โดยนำวิธีวงศาวทยามาใช้เพื่อให้เห็นความเป็นเครือญาติหรือการมีจุดร่วมเดียวกันระหว่างการลงโทษ การทรมาน และการจ้องมอง กล่าวคือสิ่งที่ฟูโกต์ศึกษาคือการจัดการเรื่องวินัยของคนที่ในอดีตเป็นอย่างไร การจัดการด้วยเครื่องทรมานให้คนอยู่ในระเบียบ เมื่อเข้าสู่สังคมสมัยใหม่ สิ่งที่ทำให้เกิดวินัยคือระบบการเฝ้ามอง ทำให้คนอยู่ในระเบียบวินัยในสังคมเช่นเดียวกับการทรมาน เพราะมันไม่เป็นระเบียบ ทั้งนี้ โรงงาน โรงเรียน สถาบันต่างๆ ล้วนอาศัยวินัยเป็นเครื่องมือจัดการระเบียบเหมือนกัน วินัยในความหมายของฟูโกต์จึงเป็นเทคนิค ไม่ใช่สถาบัน มีหน้าที่ที่ควบคุม กักขัง ขณะเดียวกันก็มีหน้าที่ตรวจสอบ สอดส่อง ความเป็นเครือญาติกันจึงมองผ่านความเข้าใจเรื่องระเบียบวินัย เป็น “single theme” โดยใช้กลไกที่เชื่อมต่อกันคือวงศาวทยา ซึ่งทำให้เราสามารถเห็นร่องรอยที่ฟูโกต์เรียกว่า “ประวัติศาสตร์ของปัจจุบัน” โดยเราไม่สามารถหาจุดเริ่มต้น (origin) ได้ แต่เรศึกษาจากสิ่งที่ออกมาจากตัวมันครั้งแรก (first spring) แต่ไม่ใช่ตัวมันเองได้ และสิ่งที่ออกมาคือวาทกรรม (discourse) ที่วิ่งออกไปในทิศทางที่ต่างกัน

เมื่อกล่าวถึงสิ่งที่ทำงานในระดับวาทกรรม (discourse) พบว่ามันคือความรู้ที่เรียกว่า “savoir” เป็นชุดความรู้อะไรก็ได้ ข้อมูลดิบ สิ่งที่กล่าวอ้าง สิ่งที่เรารู้เข้าใจ ฟูโกต์ไม่ได้อธิบายว่าการทำงานของ วาทกรรมเริ่มต้นอย่างไร แต่อธิบายว่าอำนาจมีอยู่

ทุกหนทุกแห่ง อำนาจคืออะไร คือพลังที่ขับเคลื่อน สามารถแตกตัวได้ ไม่มีจุดกำเนิดเราจะเห็นปฏิบัติการก็ต่อเมื่อมีพื้นที่ของมัน บนปฏิบัติการนี้คือ วัฏกรรมในสังคม

ในกรณีวัฏกรรมอำนาจ/ความรู้ใน *Discipline and Punish* ความสำเร็จของอำนาจทางวินัยมีที่มาจากการใช้เครื่องมือธรรมดา เช่น การสังเกตตามลำดับชั้น (hierarchical observation) การตัดสินที่ทำให้เป็นปกติ (normalizing judgment) และการรวมเข้ากันไปในวิธีการหนึ่งซึ่งเฉพาะเจาะจง ได้แก่ การตรวจสอบ [11] แนวคิดเกี่ยวกับการทำให้เป็นเรื่องปกติ (normalization) อ้างถึงรูปแบบกฎระเบียบซึ่งทำงาน โดยกำหนดมาตรฐานหรือบรรทัดฐานสำหรับแนวปฏิบัติที่เหมาะสมและการแก้ไขส่วนที่เบี่ยงเบนจากบรรทัดฐาน ในทางบวก ทิศทางการแก้ไขค่อนข้างแตกต่างจากการห้ามธรรมดาและการลงโทษความประพฤติที่ไม่สมควร

อำนาจตามแนวคิดของฟูโกต์เป็นเชิงบวก เนื่องจากทำให้วัฏกรรมว่าด้วยเรื่องต่างๆ ผลิดขึ้นมา (productive) ผู้ภาวะที่เรียกว่าทำให้เป็นปกติ (normalization) กระบวนการทำให้เป็นปกติก็คือ ผลิตผลของอำนาจ (productivity of power) เพราะปฏิบัติการอำนาจที่เราทำให้เป็นปกติโดยเข้าไปอยู่ภายใต้ (subject to) วัฏกรรมนั้น ยกตัวอย่างเช่น การฝึกสุนัขให้เชื่อและทำให้เชื่อฟังเจ้านาย พฤติกรรมที่มันทำตามคำสั่งดูเหมือนเป็นเรื่องปกติที่พบเห็น โดยทั่วไปแต่สิ่งที่เราสั่งให้มันทำตามไม่ใช่ความปกติ เพราะเป็นการฝิดวิสัยไม่เป็นไปตามสัญชาตญาณของสัตว์ ความปกติที่เราเข้าใจเช่นนั้นเป็นผลมาจากการอยู่ภายใต้วัฏกรรมชนิดนั้น ๆ กระบวนการทำให้เป็นปกติ (normalization) จึงเป็นปฏิบัติการแบบยลของอำนาจที่ทำให้รู้สึกว่าจะไม่ถูกกระทำเพราะเรายอมที่จะอยู่ภายใต้วัฏกรรมนั้นนั่นเอง

ที่มาของภาพ http://www.goodreads.com/book/show/80369.Discipline_and_Punish

ใน *Discipline and Punish* ฟูโกต์เลือกแผนงานสำหรับคุกแบบ “Panopticon” [12] (1791) เป็นตัวอย่างกระบวนการทัศน์ของเทคโนโลยีแห่งอำนาจที่มีวินัยซึ่งไม่ได้มุ่งเน้นสาระสำคัญแห่งอำนาจ แต่ให้เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าอำนาจปฏิบัติการอย่างไร [13] สะท้อนถึงการลงโทษและคุกไม่เพียงแต่เป็นกลไกที่ปิดกั้นเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่ทางสังคมที่ซับซ้อน การจ้องมองแบบคุกที่เรียกว่า “Panopticism” เป็นเทคนิคที่ชาญฉลาดและมีประสิทธิภาพสูงใช้สำหรับควบคุมปัจเจกบุคคลโดยแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างระหว่างร่างกาย พื้นที่ อำนาจและความรู้ ซึ่งการควบคุมร่างกายและพื้นที่นี้ถูกใช้เพื่อประโยชน์ของการเพิ่มอำนาจ กล่าวโดยสรุปก็คือผลงานเรื่องนี้ของฟูโกต์ แสดงให้เห็นถึงกรอบความคิดเกี่ยวกับร่างกายเป็นส่วนประกอบในปฏิบัติการของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ดำรงอยู่ในสถานที่ที่มีความโดดเด่น การวิเคราะห์ทางสาขาวิชาเปิดเผยถึงร่างกายเป็นวัตถุแห่งความรู้และเป็นเป้าหมายสำหรับการใช้อำนาจ [14]

กล่าวโดยสรุปก็คือการศึกษาประวัติศาสตร์แนววงศาวินิจฉัย(genealogy) ของฟูโกต์ ทำให้สามารถศึกษาปัญหาเรื่องอำนาจ ความสัมพันธ์ความรู้กับอำนาจ ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ซึ่งเกิดจากการที่ฟูโกต์ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของนิทเช่ที่มองความรู้อย่างไม่สัมพันธ์กับความจริงของโลกภายนอก หากแต่เกิดจากการประดิษฐ์สร้างของมนุษย์ นอกจากนี้ ประวัติศาสตร์มนุษย์เป็นเรื่องของการละเล่น เป็นเวทีแห่งการต่อสู้ของพลังอำนาจต่างๆ เพื่อการครอบงำทุกยุคทุกสมัยของเรา ซึ่งก็คือช่วงผ่านจากการครอบงำหนึ่ง ไปสู่อีกการครอบงำหนึ่ง[15] วาทกรรมของฟูโกต์จากปฏิบัติการวาทกรรมสู่วาทกรรมอำนาจ/ความรู้ จึงเป็นการเปลี่ยนจาก “discursive practices” เพื่อหันมาศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจซึ่งควบคุมการปฏิบัติการที่ไม่ใช่วาทกรรม “nondiscursive practices” ที่มีความน่าสนใจอย่างมากและเป็นแนวคิดที่ถูกนำไปใช้อย่างแพร่หลายในวงวิชาการ ปัจจุบัน

บรรณานุกรม

Dreyfus, Hubert L. and Rabinow, Paul. *Michel Foucault Beyond Structuralism and Hermeneutics*, Second edition. Chicago: The University of Chicago Press, 1983.

Foucault, Michel. *Discipline and Punish*. Translated by Alan Sheridan. New York: Vintage, 1995.

Foucault, Michel. “Nietzsche, genealogy, history,” *The Foucault Reader*, edited with Introduction by Paul Rabinow. New York: Pantheon Books, 1984.

Foucault, Michel. *The Order of Things: An Archeology of the Human Sciences*. London: Tavistock Publications Limited, 1970.

Hall, Stuart. “Foucault: Power, Knowledge and Discourse,” *Discourse Theory and Practice*. edited by Margaret Wetherell, Stephanie Taylor and Simeon J. Yates Great Britain: The Cromwell Press Ltd, 2001.

Schrift, Alan D. *Nietzsche's French Legacy*. USA: Routledge, 1995.